

Om Garnfangst af Sæler i Diskobugt ved Aar 1800.

Forfattet af Købmand M. N. Myhlenphort.

Ved H. Ostermann.

Den nu i Nordgrønlandernes Økonomi saa vigtige Isgarn-Fangst af Sæler synes efter alt at dømme ikke — som almindelig antaget — at være indigen i Grønland. I hvert Fald var den ukendt endnu langt ind i Kolonisationstiden og maa, da den ca. 1765 indførtes af Kolonien Ūmánaqs Bestyrer, Joh. Henr. Bruun, have været det i adskillige Generationer. Foruden at der er mange direkte Vidnesbyrd om Fangstmetodens Nyhed dengang, lader det sig nemlig ikke paa anden Maade forklare, at Grønlønderne stillede sig saa afvisende overfor den og var saa sendrægtige til at optage den, at den først langt ind i det 18. Aarhundrede kan siges at være kommen almindeligt i Brug i Nordgrønland. Om dette Forhold henvises iøvrigt til min Afhandling »Hvor gammel er Brugen af Isgarn til Sælfangst i Grønland?« i Det Grønlandske Selskabs Aarskrift 1917.

Den Mand, der — Isgarnets Opfinder ufortalt — har den største Fortjeneste af Isgarnsfangstens almindelige Indførelse, er den her meddelte Afhandlings Forfatter, Marcus Nissen Myhlenphort (f. 26. Februar 1759 i Christianssund, † 7. Decbr. 1821 i Godthaab). Man kan sige, at han saa godt som gjorde Garnfangstens Drift og Udbredelse til sit Livs Hovedopgave. Fra sin Ankomst til Landet 1786, indtil han i 1801 forflyttedes til Sydgrønland (hvor han Aaret efter blev Inspektør), drev han den selv i stedse stigende Grad og blev ved sit Eksempel, Opmuntring og Understøttelse Aarsag til, at stedse flere optog den, først blandt de danske og blandede Mandskaber ved Kolonierne, og derpaa efterhaanden blandt de indfødte. I Egedesmindes store Distrikt, hvor han virkede længst — 10 Aar — fik han den efter Inspektørens Vidnesbyrd (Skriv. af 10. Maj 1798) fuldstændig indført.

Hans Fortjeneste heraf er saa stor, at den vel bør bevares fra Forglemmelse. Hans nedenstaaende Afhandling¹⁾, der som den første udførligere og til

Dato mest indgaaende Fremstilling af dette Emne frembyder en ikke ringe Interesse og har Krav paa Grønlandsinteresseredes Opmærksomhed, kan bidrage sit hertil.

Underdanig Promemoria.

Ved aflagt Skrivelse til den Kongelige Grønlandske Handels Direction under 25. Septbr. 1799 gav jeg mig den underdanige Frihed at love: At jeg i Følge højbemelte Directions yttrede Ønske udi Skr: til mig af 1. May s. A. ville dette Aar opfylde Directionens Forlangende, med at meddele mine ringe Tanker, om hvad jeg veed om Garnfangstens Drift ved de Steder hvor jeg har opholdt mig i Landet, og hvad ellers ved denne Fangst i Almindelighed kunde være at iagttage.

For at opfylde mit givne Løfte vil jeg for det første bestræbe mig paa at vise, hvorvidt Sælhunde Fangsten med Garn har været brugt og kunde bruges ved de Steder i Landet, som har været anbetroet mig til Bestyrelse; for det andet Maaden, Brugen og andre vilkaarlige Omstændigheder med bemelte Fangst under Jsen, og endelig for det tredie hvorvidt Sælhundefangsten med Garn i aabent Vand har været brugt og bruges i Nordre Grønland: altsaa

I.

Hvorvidt Sælhundefangsten under Isen har været brugt og kunde bruges ved de Steder, hvor ieg har opholdt mig i Landet.

a. Anlægget Iglytsiak¹⁾ under Colonien Rittenbenck var det første Sted i Grønland, som jeg i Aaret 1786 blev anfortroet til Bestyrelse²⁾.

Gandske fremmet og ubekiendt med al Slags

¹⁾ Igdlutsiaq, hvalfangstanlæg under Ritenbenk, anlagdes 1783 6—7 km. syd for denne koloni paa Arveprinsens Ejlands vestside. Det betalte sig ikke og nedlagdes atter ca. 1800.

²⁾ Fra 13. Novbr. (ifl. inspektoratsordre af 27. Septbr).

¹⁾ Den findes nu i inspektoratsarkivet i Godhavn.

grønlandsk Fangst, kom jeg til dette Sted; men ved at see deels Europæerne og deels Grønlænderne¹⁾ drive Garnfangsten, fik jeg ogsaa Lyst til at prøve min Lykke. Jeg begyndte derfor samme Vinter at sætte Garn under Jsen; men min Fangst blev just ikke meget stor; thi den heele Vinter fangede jeg ikke mere end 70 Sælhunde. — For en Begynder, synes dog Antallet af de fangede Sælhunde ikke at være gandske ubetydelig, især da jeg ikke dengang var Ejer af Hunde og Slæde, hvormed jeg kunde drive Fangsten; men maatte hver Dag gaae meget langt for at passe mine Sælhundegarn.

Situationen for Garnfangsten ved Anlægget Iglytsiak er efter min Formeening, i alle Henseender meget ubequem. Aarsagen hertil er denne: Landet baade paa nordre og søndre Kant af Anlægget, er overmaade steilt, Strømmen løber ogsaa herforbi med en utroelig Fart og den idelige Forandring, som Jsen er underkastet formedelst Havets directe Strøg paa Landet, er Hindringer som hvor disse møder, næsten tilintetgør al Flid og Paa-passenhed ved dette og ved et hvert andet Sted.

Som Assistent ved Iglytsiak havde jeg og nogen Leylighed til at kunne samle Kundskab om hvorvidt Garnfangsten ved Colonien Rittenbenck var bequem eller ey. Efter den Erfaring som jeg har om dette District og det Begreb jeg gjør mig om Beqvemheden til Garnfangsten troer jeg; at Colonien Rittenbenck og dens District er temmelig god til denne Fangst, især for de som veed den rigtige Omgangsmåde med Garnsætningen, Tiden til at benytte Fangsten og Taalmodighed til at overvinde de mange Fortrædeligheder og Omkostninger, som Garnfangsten medfører.

At Rittenbenck ikke er af de sletteste Garnsteder tør jeg bevise hermed, at det Aar som jeg var Assistent der ved Steden eller Iglytsiak, fangede Kiøbmand Leigh²⁾ med 1 Spand Hunde og 10 à 12 Garn noget over 300 Sælhunde. Jeg sætter: at han havde s. A. drevet Fangsten med 4 Spand Hunde og 40 til 50 Garn, saa burde Fangsten være blevet i Proportion derefter. Sandt er det at Fangsten endog med den største Magt og Flid kan

slaae Feil; men man har dog større Haab om en heldig Fangst naar Garnbrugeren anskaffer sig saa mange Spand Hunde og Garn som mueligt.

At Garnfangsten ved denne Colonie med Tiden vil blive betydelig, derom tvivler jeg ikke, især saalænge den virksomme Kbmd: Motzfeldt³⁾ bestyrer Stedet.

b. Logen Kronprindsens Eyland⁴⁾. Hertil blev jeg ansat i 1787⁵⁾ og hvor jeg kun 1 Aar opholdt mig. Hvad som om dette Sted kan siges i Henseende til bemelte Fangst, er ey meget; thi Garnfangstens slette eller gode Udfald her ved Stedet, beroer meget paa hvorledes Jsen ligger, om den er bestandig eller ustadig. Den Vinter jeg opholdt mig ved Kronpr: Eyland, forsøgte jeg paa at sætte Garn under Jsen. Jeg fangede ogsaa nogle faa Sælhunde ligesom de øvrige Garnbrugere; men de fleeste Tider — som næsten var hver Dag — naar man kom til Garnene, var de borte; hvilket Uheld Garnbrugerne ved Kronpr: Eyl: maae finde sig i, især de Vintre naar ustadigt Jslæg indtreffer, da Jsen næsten hver Dag skruer saa stærkt ind paa Landet, at Sælhundegarnene som ere satte, gandske og aldeles bliver begravet iblandt Jsen; desuden er Strømmen imellem Øerne paa dette Sted saa stærk, at Jsen meget sielden bliver saa stærk, at man uden Fare kan komme hen paa de Steder at sætte Garn, hvor man kan have Formodning om at fange noget. Kort sagt Kronprindsens Eyland er og bliver aldrig noget beqvemt Sted til Garnfangsten.

c. Colonien Jacobshavn. Til dette Sted kom jeg 1788⁶⁾ og forblev der til Slutningen af Handels-Aaret⁷⁾ 1791. I den Tid som jeg opholdt mig ved denne Colonie forsøgte jeg paa at drive Garnfangsten. Men Fordeelen af Fangsten kunde paa ingen Maade svare til Udgifterne, Besværlighederne og Umagen som Garnfangstens Drift ved Jacobshavn medfører. Jeg vil underdanig oplyse mit Forebringende saaledes: Af de Steder ved Colonien, hvor Garnfangsten best kunde drives fra, er og bliver Jsefiorden nok den beste og fornemste. Naar Garnfangsten i denne Fiord ikke var forbun-

¹⁾ Netop ved denne tid begyndte Grønlænderne i Rittenbencks distrikt at optage garnfangsten. 1780 var det »en Fange-Måde, de først nu skulde i Lag med.«

²⁾ Nic. Chr. Leigh, f. 1762, † 22. December 1825 som justitsraad og fhv. herredsfoged og byskriver i Roskilde; 1782 18. Maj assistent i Jakobshavn; 1784 2. August »Oberassistent« (=: bestyrer) i Rittenbenck. Hjemgik 1790.

³⁾ Peder Hanning Motzfeldt, f. 1771, † 7. Oktober 1835 som direktør for grl. handel; 1794 26. April assistent i Grønl., inspektør 1801—15.

⁴⁾ Oprettet som hvalfangerloge 1778, nedlagt 1830.

⁵⁾ Fra 1. Juli (udn. til »Oberassistent« her 31. Marts).

⁶⁾ Overtog kolonien som købmand 30. Juli.

⁷⁾ »Handelsaaret« regnedes fra 1. juli til 30. juni.

den med saa megen Farlighed og Bekostning, saa troer jeg at en eeneste Garnbruger kunde aarlig gjøre en temmelig stor Fangst; men for mange Garnbrugere er Rūmet hvor Garn kan sættes, alt for indskrænket. Garnbrugerne som drive Fangsten i bemelte Fiord tør ey vove at sætte mange Garn; thi den store Mængde Jsfielde som staae paa Grunden og som meget ofte ved Forandring af høyt og lavt Vand, velte sig om, kan foraarsage en temmelig stor Skade ved Garnforlis; de som passer Garnene staae ogsaa tit Fare for at blive borte. —

Fangstens Drift til denne Fiord er og overmaade besværlig fordi at man skal fare over et stort Field¹⁾ for at komme til Fiorden og paa Hiemvejen maae man kiøre eller gaae op af(!) en meget steil Bakke, som omtrent er $\frac{1}{4}$ dansk Miil lang og saa fuld af store Steene at man hver Dag maatte belave sig paa at gjøre nye Slæder.

At Jsfielene i bemelte Fiord foraarsage stor Skade beviises derved at jeg i 1789 mistede i en eeneste Nat, fordi at et Field kalvede, 30 nye Sælhundegarn, og de øvrige Garnbrugere lige saa mange. Ved dette og flere betydelige Forlis kunde nok Garnbrugerne ved Jacobshavn tabe Lysten og Modet til at fortfare med Garnbrug paa et saa farligt Sted. Dette uagtet blev jeg dog ved at drive Garnfangsten fra denne Fiord saa længe som jeg var ved Jacobshavn; men dog torde jeg ey vove at bruge mange Garn formedelst de forhen anførte Aarsager; derimod henvendte jeg mig til et Sted i Districtet ved Navn Rodebait 2 Miile i N. O. fra Colonien, hvor jeg, da Stedet syntes beqvemt til Garnfangsten, lod for egen Regning opføre et Grønlandsk Huus af Jord og Steen, og hvor jeg om Vinteren lod Halvparten af mine Huusfolk opholde sig for at drive oftbemelte Fangst. Jeg kan heller ikke sige at jeg var uheldig med Fangsten ved dette Sted; men ligesom Jsfielene i Jsfiorden standsede Garnfangsten paa denne Kant, saa havde jeg ved Rodebait andre Vanskeligheder at stride imod, og dette var Hayer og en uhyre Mængde Tanglus²⁾. Neppe var en Sælhund kommen i Garnene førend Hayer eller Tanglusene fortærte den. Naar Hayer fortærte Sælhunden blev ogsaa Garnene gandske spoleret; men Tanglusene lod sig dog nøye med Sælhunden alleene. Skulde man

høste nogen Nytte af Garnfangsten ved dette Sted, maatte man 3 til 4 Gange om Dagen see til Garnene for at udtage Sælhunden om nogen var fanget. Saalænge som man iagttog denne Regel nøyagtigen kunde man noget forebygge, at Hayer eller Tanglusene ey gjorde saa megen Skade; især kunde dette ey saa let skee om Dagen; men om Natten oprettede disse Rovdyr hvad de tabte om Dagen.

Overalt hvor man henvendte sig for at sætte Garn ved Jacobshavn var saare mange Hindringer i Veyen og et uundgaaeligt Tab for Garnbrugerne¹⁾. Dette er hvad jeg har funden fornøden at melde om Garnfangsten ved Colonien Jacobshavn, og jeg er af den Formeening at Garnfangsten ved bemelte Sted ikke kan komme til nogen Fuldkommenhed alleene for de opgivne Hindringer²⁾.

Endelig henvender jeg mig til:

d. Colonien Egedesminde ved hvilket Sted jeg den længste Tid har opholdt mig³⁾, og hvor jeg formedelst Stedets Beqvemhed og den aarlige Brug af Garnfangsten, har havt Leylighed til at samle Erfarenheder og Kundskaber om alt hvad som henhører til denne Fangstens Drift.

Egedesmindes vidtløftige District er overalt beqvemt til Sælhundefangsten med Garn under Jsen. Utallige er de Steder hvor Garn kan sættes, saa at hvormange Garnbrugere Stedet havde, var her Plads nok for dem alle; især dersom Colonien havde været etableret paa et andet Sted længere syd efter, nemlig ved et Sted kaldet Man n a m i u⁴⁾ 3 Miile i S. W. her fra, thi her forbi løber den store Nivack Fiord⁵⁾, som tager sin Begyndelse ved Havet og ender ved Udstedet Nogme i Christianshaabs District⁶⁾, hvilket udgjør en Strækning af omtrent 12 Miile.

Om Høsten naar Garnfangsten begynder er

¹⁾ Dog kunde M. selv f. eks. 1790 levere af egen fangst 20 td. spæk og 174 sælskind.

²⁾ Ikke desto mindre er det et faktum, at koloniens produktion tiltog stærkt i M.s tid netop p. gr. af hans iver for garnfangstens indførelse.

³⁾ Han overtog kolonien 29. Septbr. 1791 ved bytte med formanden efter eget ønske, netop for at faa en større virkeplads for sin yndlingsidé.

⁴⁾ Manermit, nu handelssted.

⁵⁾ Nivåq-fjorden er som bekendt nærmest et sund, som forbinder Davisstrædet og Diskobugt søndenom den store øgruppe i dennes syddel.

⁶⁾ Med »udstedet Nogme« menes bopladsen Nuk ved den vestlige side af Nivåqsundets østmunding; den hører siden 1806 til Egedesmindes distrikt.

¹⁾ Den saakaldte »Holmens Bakke«.

²⁾ De saakaldte »rejer« (grl. kinguit).

her rundt om den Øe som Colonien staaer paa, god Fangst med Garn, men saasomt Jsen lægger til for Alvor, taber Fangsten sig meget, og da maae man søge ud til Søes med Sælhundegarnene eller ogsaa tage sin Tilflugt til den ovenfor nævnte Nivack Fiord. De Garnbrugere som have Hunde og Slæder kån nogenledes bestride Fangsten fra denne Fiord, men Fodgiængere (som i Almindelighed Colonisterne¹⁾) er (kan ey formedelst Veyens Længde komme dertil, men maae drive Fangsten ved selve Colonien. J endeel Aar er Fangsten ligesaa god omkring Øerne, som paa noget andet Sted, men de fleeste Aar bærer Nivack Fiorden Prisen med Garnfangsten.

For at benytte den gode Leylighed, som gives til Garnfangsten i Nivack Fiorden, lod jeg i Aaret 1792 for egen Regning, opbygge et Grønlandsk Jordhuus, for der om Vinteren at drive Garnfangsten, og fra denne Tid har jeg hver Vinter fortsat Fangsten. Jeg har ogsaa for det meeste gjort god Fangst derved Steden. J afvigte Vinter fangede jeg med 1 Spand Hunde, 12 smaae og 1 Svartsidgarn 371 Sælhunde, af hvilken Fangst jeg har leveret til Handelen 30 Tønder Spæk og 371 Sælskind. Dette Huus som tilhører mig er sadt paa den østre Ende af bemeldte Nivack-Fiord²⁾. Ved den vestre Ende er i Aaret 1796 opbygget et Grønlandsk Jordhuus for Handelens Regning for der med en af Colonisterne at drive Garnfangsten. J endeel Aar har jeg ladet Baadsmænd Rasmus Andersen opholde sig i Vintermaanederne ved sidstnævnte Sted — Mannamiut — for at benytte Garnfangsten. Han har ogsaa i Almindelighed gjort taalelig Fangst aarlig, men formedelst manglende Evne til at anskaffe sig en stor Force til at drive Fangsten med, har Leyligheden ikke bleven benyttet, som den kunde have været. Enhver vil let indsee, at det er en plat Umuelighed for en eller tvende Garnbrugere at kunde besætte en saa lang og vidtløftig Fiord med Garn. Mangfoldige Steder maae altsaa blive ubenyttet fordi man ikke kan besætte alle Næsser og Pyndter. Nivack Fiorden har mangfoldige Bugter og Krumninger, hvor man om Høsten, naar man kuns havde Folk og det fornødne til Fangstens Drift, udentvivl ville gjøre en betydelig Fangst, dersom tillige ey Veyen til Colonien var saa lang.

¹⁾ = kolonimandskabet.

²⁾ Stedet er den nuværende boplads Nivåq, hvor »fjorden« indsnævres til et ganske smalt løb.

Ved at tale om Garnfangsten i Nivack Fiorden vil jeg ey forbigaae at melde om den Forskiel, som der gives paa Sælhundene, som fanges i denne Fiord og paa de der fanges ved Colonien. Ved Colonien falder alleene af allermindste Sort Sælhunde, da derimod i Nivack Fiorden fanges for det meeste store og af den Sort, som man kalder lugtende Sælhunde; derfor maae man alletider have gode og stærke Garn til Brug i bemeldte Fiord, thi dersom man bruger smaae eller svage Garn herved Stedet er man vis paa, at Sælhunden som kommer i Garnet enten river det gandske i Stykker eller gaaer bort med heele Garnet. Ofte har det truffen mig, naar jeg om Vinteren har kommet for at see til Garnene i Fiorden, at jeg har faaet Sælhunde saa store at jeg med 10 Hunde for 1 Slæde, neppe kunde kiøre en eeneste til Colonien. Naar man kunde kiøre paa jævn og god Js heele Veyen, kunde det gaae an; men man maae for at komme til Fiorden, fare over et Landstykke som omtrent er 1 Miil lang og overmaade steilt og ujevnt.¹⁾

Da Distancen imellem Colonien og Nivack Fiorden er meget liden, saa har jeg ofte forundret mig over den Forskiel som gives paa de fangede Sælhunde ved begge Steder. Jeg har til Dato ikke kundet udfinde nogen grundig Aarsag hertil; men har maattet ladet mig nøye med blotte Slutninger.

Længere mod Sonden ligger ogsaa en stor Fiord og som fra Havet af gaaer langt ind i Landet²⁾; ved den østre Ende af denne Fiord er Garnforsøget Kypingasuk³⁾ anstillet og hvor jeg siden 1796 har ladet National Colonist Jørgen Reimer⁴⁾ om Vintermaanederne opholde sig for at drive Garnfangsten. Han haver ogsaa som Grønlænder betragtet været temmelig heldig med Fangsten, men det gaar her som ved forhen meldte Fiord, at en eeneste Garnbruger er ikke i Stand til at besætte alle de gode og beqvemme Steder som gives til Garnsætningen; Kypingasuk er formedelst sin Beliggenhed ved tvende store Fiorde⁵⁾, overmaade beqvem til Garnfangsten, det mangler alleene, at en 20 à 30 gode Garnbrugere skulle boe her om

¹⁾ = tværs over den lange ø Sarqardlit, som danner Nivåqsundets nordgrænse.

²⁾ Aulatsivik-fjorden.

³⁾ Qipingassoq, nu behoet plads.

⁴⁾ National-Colonist = indfødt i handelens tjeneste. — J. Reimer var blanding, søn af dansk tømmermand Jørg R. (ansat i landet 1750, † 1796) i Jacobshavn.

⁵⁾ = selve hovedfjorden og en nordlig arm af denne.

Vinteren. Jeg tror da at Garnfangsten ved dette Sted ville give meget anseeligt af sig.

Utallige ere de Steder i Egedesmindes District hvor Garnbrugen kunde benyttes; men at opregne alle disse ville blive alt for vidtløftigt og til ingen Nytte, da det ikke med Grund kan formodes at Districtet skulle blive saa befolket, at alle gode og ypperlige Fangsteder kunde blive etableret¹⁾. Kort sagt Colonien Egedesminde og dens underliggende District, er overalt beqvemt til Garnfangsten; men Garnbrugerne maae ey være bange for Besværighed og Bekostninger dersom Fangsten skal give noget af sig.

Jeg har saaledes i det foregaaende søgt, saavidt som det lod sig gjøre, at oplyse hvorvidt Garnfangsten har været brugt ved de Steder, hvor jeg har opholdt mig i Landet. Jeg vil derfor bestrebe mig for at vise for det:

II.

Maaden, Brugen og andre vilkaarlige Omstændigheder ved Garnfangsten under Isen.

a. Sælhundegarn under Jsen, sættes med den eene Ende saa nær Landet som det er mueligt; den anden Ende i lige Linie ud derfra. Garnet maae i det mindste have 3de Bendsler, hvormed man kan feste samme paa Jsen, naar det er sadt. Det første Bendsel staar ved Landet, det andet midt paa Garnet og det tredje ved den yderste Ende. Naar man vil sætte et Sælhundegarn under Jsen, lægger man først Garnet udstrakt paa Jsen for at see hvorledes Hullerne skal hugges. Derefter hugges trende Huller lige langt imellem hvert og da tager man en Splitte eller ogsaa en Touk²⁾, binder en Line eller en Rem til Toukken eller Splitten i den eene Ende og til Garnet i den anden Ende; og nu trækkes først Splitten fra det yderste Hull hen til Landet hvor man lager den op paa Jsen. Dernæst haler man Garnet under Jsen hen til Landet, hvor man optager det første Bendsel og binder det fast. Naar Garnet er sadt strækker man det temmeligt, men dog ikke meere end det kan staae henimod 6 til 8 Tommer fra Jsen. Er Garnet sadt lavere, hender det ofte at Sælhunden passerer imellem

¹⁾ Distriktet var meget tyndt befolket efter en stor epidemi, som i 1785—86 næsten havde affolket det; samtidig med at afhandlingen skreves, hærgedes det af en koppeepidemi.

²⁾ Stang med et skærpet jærn i enden til at hugge hul i isen med (grl. tøj).

Garnet og Jsen og derved undgaar den Snare, som er sadt for ham. Er Garnet derimod strækt for tæt op til Jsen, maae man frygte for at Liiget fryser fast i Jsen og altsaa ikke kan faae det op igen uden at man skal hugge næsten det heele Garn i Stykker. — Efter at Garnet er sadt paa foranførte Maade, maa man see ned igiennem det midterste Hull, om det staaer klart og got, i andet Fald maae man tage det op igjen for at klare same. Det midterste Bendsel paa Garnet fanges op med Toukken eller en Splitte og dette med de øvrige Bendsler bindes fast til nogle Jsstøkker.

Naar nu dette er bestilt, skuffer man Snee eller smaae Isstumper i alle Hullerne, paa det de desto hastigere kan fryse sammen; thi kommer Sælhunden førend Hullerne ere tilfrosne hender det meget ofte, at han river Bendslerne løs og gaar bort med Garnet.

Naar man kommer til Garnet for at see om nogen Fangst er giort, hugger man det mellemste Hull op og seer ned i Garnet. Er Garnet klart og staaer lige overalt, saa kan man være temmelig sikker at ingen Fangst er giort. Er det uklart maae man tage det op, for i det mindste at gjøre det reent igjen. Man kan og ved at løfte paa det mellemste Bendsel føle om der er Sælhunde i Garnet; men herved kan man let blive bedragen; thi sidder Sælden i den yderste eller inderste Ende, saa kan man ey let føle om der er giort Fangst. Man gjør derfor best [i] at see ned i Garnet.

b. Sælhundegarnenes Størrelse beroer paa Garnbrugerens eget Gotbefindende, paa Situationen og Stedernes Beskaffenhed. — I Almindelighed bruges til et Sælhundegarn 2½ Pd. Seilgarn, hvoraf kan bindes et Garn paa 6 Favnes Længde og 3 Favnes Dybde¹⁾, og som kan passere til Brug under Isen. Har Garnbrugerens Leylighed til at binde store Garn er det meget godt; thi Erfaring har lært, at man i et større fanger bedre end i et mindre. Er Garnet for kort kan det ey strække langt ud fra Landet, og altsaa naar Sælhunden stryger forbie Landet for at søge Lufthuller, lettelig kan passere Garnet forbie, derimod naar Garnet er 7 à 8 Favne langt og 3 Favne dybt, kan den ey saa let slippe forbie.

¹⁾ Nu om stunder er garnene ikke nær saa lange, men varierer fra 3½ til 7 m. Aarsagen turde være den, at Grønlænderne, efterhaanden som de optog metoden, af hensyn til bekostningen har gjort garnene saa smaa som de vel kan taale at være.

Alle de Sælhundegarn til Brug under Jsen, som jeg har ladet binde, har jeg altid brugt 3 Pd. Seilgarn til, og deraf faaet fuldkomne og beqvemme Garn. Jeg veed derimod at de fleeste i Landet kun bruger $2\frac{1}{2}$ Pd. Seilgarn, til et Garn. Det depender derfor af enhvers eget Gotbefindende.

c. Det Spørgsmaal; hvilke Steder ere beqvæmest og best til Garnsætningen? er noget som ey med Vished kan bestemmes; thi Erfaring har lært at det Sted som et Aar kan vise sig meget got kan et andet Aar være yderlig slet og ligeledes modsat. Meget depender Stedernes Værdie af et stærkt eller svagt Jslæg, og om der ved Stedet gaaer nogen Strøm eller ey. Er Strømmen meget stærk da fanges meget sielden nogen Sælhund paa saadanne Steder, medmindre at den komer paa den Tid at Vandet enten er paa det højeste eller laveste; thi paa de andre Tider har Strømmen saadan Kraft at den tager Garnet med sig og lægger det fladt under Jsen, istæden for det skulle staae perpendicular i Vandet. Man kunde vel sætte saa mange Steen paa Garnet at det blev staaende som det burde staae, men da møder denne Vanskelighed: at Sælhunden snarere gaaer ud af Garnet igien; thi mange Steen paa et Garn foraarsage at Sælhunden ey kan kaste Garnet saa hastig om sig, som naar faa Steen er paasadt. Naar et Sælhundegarn skal være rigtig besadt med Steen, da maae det ikke have meere end i det højeste 5 Stk. paa omtrent $\frac{1}{4}$ eller meget høyt $\frac{1}{2}$ Pd.s Tyngde.

I Almindelighed holder man for at alle Næsser og Pyndter er de sikreste Garnsteder, især dersom Havet eller store Fiorde bøyer sig ved disse og gaaer ind i Landet.

Ved de Steder hvor der er mange Bugter; som ved Egedesminde Øe: hvor den aabne Søe ikke kan staae directe paa, der troer jeg at de beste Garnsteder er; men Fangsten i saadanne Bugter vedvarer kun saa længe som Jsen ligger alleene i Bugterne og der er aabent Vand uden om; thi saasart Jsen ligger til overalt, søger Sælhunden ey saa langt ind i Landet; men passerer kun forbi de yderste Pyndter.

Hvor der gives Aabninger og Løb mellem Øerne kunde ogsaa Sælhundegarn under Jsen got anbringes, men her møder den Hindring at Strømmen imellem saadanne Øer allestider er saa stærk at Jsen aldrig kan faae nogen Fasthed, og man ikke kan komme derhen uden med megen Fare.

d. Vanddybden at sætte Garnene paa maae

ikke være over 3 à 4 Favne; er det dybere gaaer Sælhunden for det meeste under Garnet; derfor holder man Næsserne for de beste Steder, fordi at ved disse for det meeste er passende dybt Vand¹⁾. — Ved de Steder hvor der er steilt dybt anbringes Garn sieldent. Skeer dette, er det fordi at ingen bedre Steder gives paa denne Strækning.

J de Vintre som Sælen søger stærkt under Landet, kan man næsten sætte Garn hvor man vil, og kan ogsaa være vis paa at fange noget. Til Beviis herpaa anføres: Paa Havnen tæt udenfor Egedesmindes Huuser, ligger en liden Øe omtrent et Bøsseskud fra Landet²⁾; Ved denne Øe satte jeg en Aften 4 Garn |: om Vinteren mellem 1797 & 98:|. Alle ved Stedet spurgde om jeg ventede at fange [i] Garn ved dette Sted. Om Morgen da jeg kom for at eftersee Garnene var der 2 Sælhunde i hvert Garn, altsaa paa een Nat 8 Sælhunde fanget paa et Sted, hvor man aldrig tilforn havde fanget Sælhunde. Samme Aften var denne lille Øe rundt om saa besadt med Garn at ikke en eeneste Plads var tilovers. J en Tid af 14 Dage blev paa dette Sted fanget omtrent 40 Sælhunde, hvormed Fangsten ved dette Sted ophørte. De paafølgende Aar er ogsaa sat Garn ved denne Øe men med meget mindre Held.

e. Hvad Jslægget betræffer da er det overmaade forskiellig og har foranderlige Jndflydelser paa Garnfangsten. Fangstens heldige og uheldige Udfald ved stærkt og svagt Jslæg er meget afhængig af Stedernes Beliggenhed. Jeg har erfaret i de Aar jeg har opholdt mig her i Landet, at Fangsten med Garn under Jsen har i nogle Vintre som stærkt Jslæg er indtruffen været meget god; jeg har ogsaa erfaret det modsatte: at nemlig et svagt Jslæg har været lige-saa got for Garnfangsten som et stærkere. Ved Egedesminde har disse Tilfælde i det mindste indtruffen; Saaledes f. Ex. havde vi i Handelsaaret 1798 her i Landet et meget svagt og ustadigt Jslæg, og da var Garnfangsten ved Egedesminde meget stor. Denne Vinter da Jslægget var meget stærkt og bestandig, har Fangsten derimod været maadelig. Da Garnfangsten begyndte forrige Høst 1799, haabede jeg at Fangsten skulle bleven meget betydelig, og dette havde den bleven, dersom Enden havde været Begyndelsen liig; men saasart Jsen

¹⁾ Nu om stunder sættes ofte garn ved isfjælde med skraanende fod, endog langt til søs, naar isen ligger fast deromkring.

²⁾ Spækholmen, hvor tranbrændet staaer. Nu er Øen delt i to, bevis paa at landet synker.

lagde meget stærkt, ophørte for det meeste Garnfangsten.

At Garnfangsten er forskiellig ved stærkt og svagt Jslæg, kommer nok ikke saa meget af Jsens større eller mindre Styrke, men jeg troer at Føden hvorefter Sælhunden gaaer, er den sande Aarsag til Fangstens Forskiellighed det eene Aar mod det andet. Jeg troer at de Søe Insector, som i endeel Aar indfinde sig i uhyre Millioner under Landet, lokker Sælhunden efter sig.

f. Tiden naar Garnfangsten begynder og ophører er meget forskiellig. Ved et Sted kan Fangsten begynde silde og ved et andet tidlig, hvilket beroer meget paa Stedernes Beliggenhed. Alle de Steder hvor der gives Bugter som løbe ind i Landet, begynder Garnfangsten tidlig, men hvor bemelte Fangst drives ved store Fiorde begynder den i Almindelighed silde. Blandt de første Steder kan jeg regne Egedesminde, hvor den begynder sidst i October og ophører igien medio May, og blandt de sidste Omenack¹⁾, hvor den først begynder i Slutningen af December eller Begyndelsen af January og ophører for det meeste medio Juny.

g. Til Slutning vil jeg tilføye nogle Anmærkninger som Erfaring har overbeviist mig om at være rigtige, og disse ere: at tiærede eller svertede Garn alletider fange bedre under Isen end lyse eller hvide; det første Slags kan Sælhunden ikke see i Vandet, men hine skinne alt for stærkt og er for synbare. Dernæst at ved mørkt og stormende Veyr fanges alletider bedre end i klar Maaneskin og reen Luft, derfor fanger man meget sielden i Garn, naar Jsen er speilkklar, uden at man gjør sig den Umage at skufle Sneen ned fra Landet paa Isen; og endelig har jeg iagttaget: at naar et Sælhundegarn har staaet i 14 Dage paa et Sted, om det endog er den beste Plads som kan gives, saa ophører Fangsten paa dette Sted, ifald man ikke tager det første Garn op og sætter et andet i Steden, thi Garnene samler ved at staae længe i Vandet meget Slim paa sig, og faaer derved en meget stinkende Lugt som jeg troer skyer Sælhunden bort. Garnet som man tager op lægger man alleene udbredt paa Isen i nogle Dage og naar det er frossen tørt gnider man det imellem Hænderne, hvorved det bliver ligesaa brugbart som det var da det første Gang blev sadt.

¹⁾ Umanáq.

III.

Hvorvidt Garnfangsten i aabent Vand, har været brugt, bruges og er anvendelig i Nordre Grønland.

Da jeg ankom til Landet vidste vi ikke af denne Fangst at sige her i Norden. Tiden efter anden har mange af Handelens Betiente begyndt med Garnfangsten i aabent Vand, og [jeg] troer og at det nogenledes har lykkedes. Saavidt jeg veed var Ober-Assistent Thorning¹⁾ den første som begyndte Garnfangsten i aabent Vand, efter ham fulgte flere, og nu om Stunder bruges Fangsten hvor Leylighed gives dertil, af adskillige af Betienterne.

Siden jeg blev ansat ved Colonien Egedesminde som Bestyrer har jeg aarlig brugt Svartside Garn i aabent Vand. Endeel Aar har jeg havt nogenledes Held, andre Aar har det derimod mislykkedes.

Fangsten med Sælhundegarn i aabent Vand medfører store Bekostninger, især naar man vil drive den med Force, og sielden kan Fangsten balancere Udgifterne. Jeg vil tilstaae at dersom man heri Landet kunde faae tienlige Materialier til Svartsidegarn for taalelig Priis, saa at ey alleene Europæerne men og Grønlænderne kunne anskaffe sig de fornødne Garn, da troer jeg at denne Handel vilde blive fordeelagtig i det mindste for Handelen. Men disse Materialier mangler os. Seil- eller Nettegarnet som udsendes til Landet er alt for svagt til at binde saadanne Garn af; desuden bliver og et Garn bunden af Nettegarn meget kostbart og undertiden for sin liden Styrkes Skyld til ingen Nytte.

Til et fuldkomment Svartsidegarn medgaaer for det meeste 40 à 50 Pd. Nettegarn og undertiden noget mindre, alt ligesom Løbet hvor Garnet skal sættes er dybt og bredt til.

Afvigte Høst, 1799, lod jeg binde et Svartsidegarn for at bruge saame ved Nivack, hvortil medgik 55 Pd. Nettegarn. Den første Nat efter at det var sadt kom et Sliim Svartsider i Garnet; men formedelst dets Svaghed kunde det ikke holde, Svartsiderne toge derfor det heele Garn bort saa at intel blev tilbage uden Liiget. Jeg er overbeviist om at havde Garnet været stærkt saa skulle

¹⁾ Adam Chr. Thorning, f. 1726, † 4. Maj 1807 paa Kronpr. Ejland som pensionist. Kom til Egedesminde 1754 som tømmemand og blev assistent 1773, oberassistent 1778, entl. 1792.

nok endeel Svartsider bleven fanget. Den heele Høst opholdt sig en stor Mængde Svartsider ved Nivack; men jeg kunde af Mangel paa Garn ey benytte Leyligheden.

Gamle Hvalfiskeliner, naar deraf blev taget 3de Garn og spunden sammen, kunde til dette Brug være meget tienlige, men de ere ikke alletider at bekomme, thi saasnaart nogle af dem casseres ved Hvalfangsten er her saa mange Ting at bruge dem til, at der meget sielden bliver 1 eller 2 tilovers, som Garnbrugerne kunne faae paa Regning.

Jeg formeener at Sælhundefangsten med Garn i aabent Vand ville blive temmelig betydelig, dersom som forhen meldt de fornødne Materialier til Garn kunne faaes til en taalelig Pris.

Mellem Egedesmindes utallige Øer gives den skønneste Leylighed til denne Fangst. Uden at reyse meget langt skulle jeg kunne anbringe 50 Sortsidegarn, naar jeg først kunne anskaffe mig de fornødne Garn og dernæst Folk til at røgte samme. De Sortsidegarn som jeg til Dato har brugt ved Egedesminde, har jeg ladet passe ved mine Grønlandske Hunsfolk, og de har hver Morgen og Aften med deres Kajakker seet til Garnene. Imellem Øerne gives alletider en stærk Strøm som medfører en Mængde Tang og andet, som daglig maae tages bort derfra, dersom man vil vente at fange noget.

Et Sortsidegarn, som sættes i aabent Vand, maae staae til Landet paa begge Sider, det maae og være saa dybt at det kan naae Bunden; ellers gaar Sælhunden enten under eller ved Siderne af Garnet. Paa et Sortsidegarn maae anbringes mange Flaader for at holde Garnet op i Vandskorpen og sættes temmelig mange Steen paa, især hvor der løber stærk Strøm.

For at ophielpe den for Handelen og Landet saa nyttige og vigtige Garnfangst vover jeg at giøre den Kongelige Handels Direction følgende Forslag:

Jeg veed at der i Kiøbenhavn aarlig sælges ved Auctioner meget gammelt Tougværk. Naar heraf for taalelig Priis kunde indkiøbes et Partie og

deraf spindes Garn til Sortsidegarn, troer jeg ey allene at dette Slags Garn blev overmaade beqvemt til sin Bestemmelse, men ogsaa mindst bekostelig for Kiøberne heri Landet. Naar 1 Pd. af saadant Garn kunde faaes for 16 eller høyst 20 Sk., ville samme ikke lidet opmuntre Europæerne til at lægge sig efter Garnfangsten i aabent Vand.

Da det Tougværk som muligen sælges paa Auctionerne i Khvn: formodentlig er af forskiellig Tykkelse, saa kunde deraf naar det blev opvunden, lægges 2 à 3 Strænger til et Garn, ligesom det var tykt og smekkeret til; ogsaa var det nødvendigt: at Garnbrugerne maatte faae noget af saadant gammelt Tougværk for deraf at lægge de fornødne Liig til Sortsidegarnene, og til dette Brug kunde det sletteste af Tougværket vælges.

Jeg har nu i det foregaaende søgt at opfylde den Kongelige Handels Directions Forlangende med at fremsætte mine Tanker om alt hvad jeg veed om Garnfangsten og alle de dermed forbundne Omstændigheder. Jeg vil meget ønske at noget heraf maatte kunne udleedes, som kunde være til den høye Directions Fornøjelse, hvilket meget skulle glæde mig¹⁾. Vel veed jeg, at dersom en eller anden Handelsbetient foruden mig havde bleven opfordret til at sige sine Tanker om Garnfangsten i Landet, saa havde det maaskee bleven langt anderledes end hvad jeg underdanig har fremført Garnfangsten betreffende, thi enhver følger i slige Tilfælde sin egen Overbeviisning.

Colonien Egedesminde d. 4. August 1800.

Underdanig
af
Marcus Nissen Myhlenphort.

Til
Den Administrerende Direction
for den Kongl. Grøn. Handel.

¹⁾ Directionen udtalte sig meget anerkendende og rosede om afhandlingen og sendte den til inspektøren, for at denne kunde publicere den i Landet. Om det skete, vides ikke.